

ЁШЛАР СЛЕНГИ ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Рахимов Зокир

ФДУ доценти, ф.ф.н.

Насимов Жалолдин Сойибжон ўғли

ФДУ Лингвистика таълим йўналиши магистранти

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада сленгинг замонавий тилшуносликдаги ўрни ва унинг социолингвистик хусусиятлари кўриб чиқилади

Калит сўзлар: *сленг, сленгизмлар, ижтимоий гуруҳлар, социолингвистика, ёшлар нутқи.*

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются особенности молодежного сленга в современной лингвистике и его социолингвистические особенности.

Ключевые слова: *сленг, сленги, социальные группы, социолингвистика, молодежная речь.*

ABSTRACT

The paper deals with the peculiarities of youth slang in modern linguistics and its sociolinguistic features.

Key words: *slang, slangs, social groups, sociolinguistics, youth speech.*

КИРИШ

Ҳозирги замон тилшунослигида сленг энг қизиқарли тил тизимларидан бири ҳисобланади. Сленг - бу муайян ёшдаги ва аҳолининг ижтимоий гуруҳлари томонидан муайян вазиятларда, кўпинча ёшлар томонидан қўлланиладиган сўз ва иборалар бўлиб, у ушбу жамоанинг турмуш тарзи ва урф-одатларини акс эттиради. Ижтимоий гуруҳ - бу ўзаро муносабатлари умумий манфаатлар ва мақсадларга асосланган одамлар жамоасидир. Ҳар қандай ижтимоий гуруҳ тарихан белгиланган меъёрлар доирасидаги шахсларнинг муайян муносабатларини ўзида мужассам этади.

Сленг деганда биз одатда оғзаки нутқ турларидан бирини тушунамиз. У жамият томонидан норасмий нутқ шакли сифатида баҳоланади. Сленг тушунчаси орқали, стилистик характерга эга ва майдони нуқтаи назаридан турли бўлган сўзлар ва фразеологизмлар бирлашади. XIX аср бошларидан бошлаб инглиз луғатшунослари сленг атамасини қўллай бошлайдилар. Сленг атамасини турли тилшунослар турлича ифодаляйдилар, халигача унинг аниқ бир этимологияси мавжуд эмас. Замонавий тилшуносликнинг ёшлар нутқи муаммоларига катта қизиқиши, нутқ тилининг мулоқот жараёнларидаги ўрни,

шунингдек, ёшлар сленгини оғзаки нутқ нуқтаи назаридан кўп қиррали ўрганиш қизгин муҳокамаларга сабаб бўлмоқда. Ёшлар сленги ёши бўйича бирлаштирилган кўплаб одамлар учун алоқа воситаси бўлсада ва объектив мавжудлигига қарамай, у ходиса макон ва замонда ҳаракатчан ва ўзгарувчандир. Бу тенденцияни оммавий ахборот воситалари саҳифаларида нутқнинг стилистик жиҳатдан қисқартирилган элементларидан фойдаланишнинг сезиларли даражада кўпайиши, жумладан, ёшлар сленгларининг кенг қўлланилишида ҳам кўриш мумкин.

Замонавий инглиз тилида эса сленг оғзаки нутқнинг асосини ташкил қилади ва унинг тил луғат бойлигини катта қисмини эгаллайди. Сленг – бу оғзаки нутқнинг бир тури бўлиб, у маълум бир гуруҳ томонидан қўлланилади. Сленгни одатда социал диалектга мансуб ва у адабий тилга хос деб таъриф берилади. Сленг инглиз тилида ҳам назарий, ҳам амалий нуқтаи назардан ўзига хос хусусиятга эгадир. Олимлар Британия ва Америка сленгларини жуда қизиқарли ва бой лексик майдон деб ҳисоблашмоқда. Лексиканинг бу категориясига доир жуда кўп адабиётлар, луғатлар ва монографиялар мавжуд бўлсада, буни етарлича дея олмаймиз.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Инглиз сленги инглиз тилининг бир қатламидир. Замонавий инглиз тилшунослигида сленг сўзлашув тилнинг фаол ва луғат таркибининг муҳим қисмини намоиш этади. Сленг турли социал гуруҳлар орасида, айниқса унинг яратувчиси бўлган ёшлар орасида кенг тарқалган.

Маълумки, XIX аср охирида инглиз тилшунослари сленгларни яъни, жонли нутқнинг кўринишларига, унинг хусусияти ва адабий тилга бўлган боғлиқлигига эътиборни кўпроқ қаратиша бошлади. Натижада, сленг бўйича кўплаб илмий ишлар ва тадқиқотлар пайдо бўлди. Сленгнинг тадқиқот қилиш муаммоси бўйича кўзга кўринарли ишлардан бири Дж. Брендер Метьюз (J.Brande Matthews Functioning of Slang. Harper's Monthly Magazine, 1893) эди. 1893 йилга келиб хатто зиёлилар орасида ҳам сленгга яхши муносабатда бўлишни бошлашди, деб таъкидлайди Ж.Б.Метьюз. Сленг луғатлари орасида Дж.Фармер ва У.Е.Хенлининг, ва айниқса Эрик Партрижнинг умумлашган луғати мақтовга лойиқ ишлар деб кўрилмоқда. Чет эл лексикологларининг ишларини кўриб, сленг тушунчасини аниқланишда бир қанча тушунмовчиликларга олиб келгани кўришимиз мумкин. Кўп ҳолларда, асосан оғзаки нутқда ва маълум бир гуруҳларда пайдо бўлган, оммада стилистик мақсадларда қўлланиладиган сўзлар ва иборалар сленглар деб ҳисобланмоқда.

Тилда сленгнинг мавжудлигини, кўплаб тилшунослик мактаблари ва турли изланувчилар нуктаи назаридан қуйидаги хусусий концепцияларда кўрсак бўлади.

1. Кўплаб тадқиқотларда сленг бадиий адабиётларга қарши қўйилмоқда, аммо шу билан биргаликда бир хил ёзувчиларда сленг жаргон ва профессионализмлар, қисман диалектал вариантлар сифатида тушинилади.

2. Сленг аниқ стилистик луғат элементлари мақсадида қўлланиладиган ва янгилик яратувчи сифатида кўрилади.

3. Сленг "психологик " нуктаи назардан профессионал гуруҳларнинг шахсий ижоди сифатида намоён бўлади.

Замонавий тишуносликда сленг атамаси 4 хил турда ифодаланилади:

а) чекланган ижтимоий ва ижтимоий этник гуруҳларнинг (ёшлар сленги, касб- хунарга оид сленг) ўзаро қўлланиладиган махсус луғат;

б) кўпол, баъзан қурилмаган иборалар;

в) на адабий тилга ва на шевага кирган сўзлар;

г) ҳаммабоп лексик қатлам.

Хар бир инглизнинг тил нуктаи назаридан мавжудлигини сленгсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Айниқса мактаб сленг сўз бирликлари хар кадамда қўлланилади. Ёшлар сленгни бойитувчилар хисобланади.

Мисол тариқасида ёшлар нутқидан олинган сленгни келтирамиз:

A Foxy Girl

Mary is sure a fox. Don't she have some boss rags? She looks like she got a lot of soul. She is cool and out -of -sight. Her shoes are clean, and her hair style is real boss.Man, she is fine.

Стандарт инглиз тилида:

A beautiful girl.

Mary is surely a nice looking girl. Doesn't she have some beautiful clothes? She looks asif she has a lot of spirit. She is exciting and good. Her shoes are attractive and her hair style is really nice.John is relly good looking.

Ушбу лексик қатламга кирувчи бирликларнинг асосий хусусиятлари қуйидагилардан иборат:

Қисқалик. Кўпинча янги сўзлашув иборалари ва сўзлари узоқроқ ва талаффуз қилиш қийинроқ бўлган конструксияларни алмаштиради. Ёшлар қисқа ва лўнда гапиришни яхши кўрадилар. Масалан, “Қандайсиз?” деб таржима қилинган машхур сленг сўзи “Watcha” ёки “What cheer” иборасидан тузилган.

Эмоционалик. Ёшлар нутқи эмоционал бўлиб, унда ҳиссий жиҳатдан нейтрал луғат деярли йўқ. Шунинг учун, инглиз тилида замонавий сленгни ўрганаётганда, ҳар бир алоҳида ибора қандай маънога эга эканлигини аниқ назарда тутмоқ керак. Шундай қилиб, "Noob" сўзи шунчаки "омадсиз" эмас, балки бирор нарсани қандай қилишни билмайдиган, бошқаларни турли саволлар билан безовта қиладиган ва бирон бир ишни ўрганишдаги муваффақиятсизликларидан доимо шикоят қиладиган одамни англатади.

Машҳурлик (Популярность). Интернет туфайли инглиз тилидаги сўзлашув лексикаси бутун дунё бўйлаб ақл бовар қилмайдиган тезликда тарқалмоқда. Бирорта машҳур сериалда янги ибора эшитилиши билан эртаси кундан бошлаб у барча қитъаларда мароқ билан ишлатилади.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, сленгнинг лексик қатлами жуда динамик: унда доимий равишда янги иборалар пайдо бўлади ва эскилари машҳурлигини аста-секин йўқотиб, унутилиб, йўқ бўлиб кетади. Сленг одатда нейтралдир, турли ижтимоий гуруҳлар вакиллари томонидан махсус коммуникатив вазиятларда қўлланиладиган табу сленглари бундан мустасно (мисоллар қуйида келтирилган):

Спортчиларнинг сленги: a slam dunk - юқоридан отиш (баскетболда) ва a foul ball - мағ'луб бўлган, a switch hitter - ўнг ва чап қўл билан хизмат қиладиган зарба, a roundball - баскетболнинг бошқа номи. Спортчилар сленги кўпинча от, қўшма от, фразама ва икки қисмли номинатив бирликларнинг қўлланиши билан тавсифланади.

Телевизорда ишлайдиган ходимлар сленги: off-net - синдикатга сотилган сериалларнинг такрорий намойишлари, a wicket – кўп даромад келтирувчи фильм, одатда чет эл фильми, a one-hander - бир актёр иштирокидаги фильм, a sprocket opera – кинофестивал.

Америкалик юк машинаси ҳайдовчилари сленги: Alligator - Йўлда ётган шина бўлаги, Alligator radio/station – Ҳайдовчи кабинасидаги радиостанция, Bear - Қонуннинг ҳар қандай вакилига ишора қилувчи умумий атама, Bear in the air - Юқоридан ҳаракат тезлигини бошқарадиган полиция вертолёти.

Таҳлил қилинган сленг лексик бирликлар натижасида шуни таъкидлаш керакки, сленг маълум ижтимоий гуруҳлар вакиллари нутқий хулқ-атворининг ажралмас қисми ҳисобланади. Асосий сабаб - уларнинг изоляцияга интилишлари, доимий равишда неологизмларни шакллантириш, қайта ўйлаш, метафоралаш орқали инглиз тилининг луғатини тўлдиришга "муҳим" ҳисса қўшишга уринишдир. Шуни ҳам таъкидлашни лозимки, ўз нутқида сленг ишлатадиган маълум бир гуруҳ одамларнинг ижтимоий мавқеи ёки маълумоти

ушбу гуруҳлар вакилларининг ушбу лексик бирликларни ишлатиш сонига таъсир қилмайди.

ХУЛОСА

Шундай қилиб, сленгга берилган таърифлар бўйича хулоса қилсак сленгнинг аниқ бир маъноси бирлаштирилмаган, сленг номинациясига ҳар бир даврнинг ўз таърифи бўлгани учун ҳам унинг аниқланиши тобора мураккаблашиб борган. Сленг тадқиқоти соҳасида ранг- баранг қарашларнинг мавжудлиги ушбу ходисанинг ягона тизимга солинмаганлигини тасдиқлайди. Уни турли қарашларга кўра таҳлил қилиб чиқсак, қуйидаги хулосага келишимиз мумкин - сленг нутқнинг иккинчи даражали шакллар тўплами бўлиб, сленглар эҳтиёжга қараб ўзгаради. У жамият томонидан норасмий нутқ шакли сифатида баҳоланади.

Фойдаланган адабиётлар (REFERENCES)

1. Береговская Э.М. Молодежный сленг: формирование и функционирование // Вопросы языкознания, 1996, № 3,- 32-41б.
2. Гальперин И.Р. О термине сленг. Вопросы языкознания. – 1956. - С. 110.
3. Кочеткова, М. А. Культурологические аспекты сленга: сленг американских студентов. Нижний Новгород. Издательство НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 2008. — 139 с.
4. Левикова С. И. Молодежный сленг как своеобразный способ вербализации бытия. (Бытие и язык. — Новосибирск, 2004. — С. 167–173)
5. Маковский М.М. Английские социальные диалекты – М: Высшая школа, 1982.- 65б
6. Швейцер А. Д. Социальная дифференциация английского языка в США. М., 1983.
7. Flexner S. B. I hear America talking /An Illustrated treasure of American words and phrases/. New York, Van Nostrand, 1976.